

Edmund Mazur

O potrzebie prowadzenia przez adwokaturę działalności sygnalizacyjnej

---

Palestra 21/3-4(231-232), 1-4

1977

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

EDMUND MAZUR

○ potrzebie prowadzenia przez adwokaturę działalności sygnalizacyjnej

Sądownictwo, prokuratura oraz arbitraż państwowy mają ustawowe uprawnienia tzw. sygnalizacyjne. Zatrudnieni w tych organach sędziowie, prokuratorzy i arbitrzy mają nie tylko prawo, ale i obowiązek odpowiedniego reagowania na wszelkie zauważone nieprawidłowości w funkcjonowaniu jednostek gospodarczych i administracji państwowej oraz wskazywania na niedostatki organizacyjne lub strukturalne, sprzyjające powstawaniu nieprawidłowości działania, które są wykorzystywane z reguły przez jednostki społeczne lub wręcz przestępcze. Adwokatura natomiast takich ustawowych możliwości i uprawnień nie posiada. Co prawda można przez odpowiednią interpretację art. 2 ust. o u.a.¹ dojść do wniosku, że „współdziałanie” z organami wymiaru sprawiedliwości obejmuje również możliwość sygnalizacji, ale interpretacji takiej można zarzucić zbytne rozszerzenie uprawnień ustawowych, a ponadto adresatem tych sygnałów mogłyby być tylko organy sądowe i ewentualnie prokuratorskie. W tych warunkach samorząd adwokacki od dłuższego czasu poszukiwał odpowiednich form, które by można było zastosować bez potrzeby nowelizacji ustawy dla podnoszenia publicznie spostrzeżeń i przekazywania ich zainteresowanym organom. Samorząd adwokacki wyszedł tu z założenia, że szczególna forma działania adwokata przy świadczeniu pomocy prawnej, oparta z jednej strony na zaufaniu klienta, a z drugiej obwarowana obowiązkiem zachowania bezwzględnej tajemnicy zawodowej (pomijam celowo różnice zachodzące między tajemnicą zawodową a obrończą oraz szczególne wypadki zwolnień, gdyż dla rozważań niniejszego artykułu jest to zbędne), wymaga szczególnego i ostrożnego działania.

Trzeba na marginesie podkreślić, że ta specyfika pracy adwokata daje mu możliwość wniknięcia w najtajniejsze sprężyny działania klienta — zarówno od strony podmiotowej jak i przedmiotowej. Wiadomości te, często nie znane organom ścigania czy sądom, nie mogą być niejednokrotnie prezentowane przez adwokata,

¹ Dz. Ust. z 1963 r. Nr 57, poz. 309 z późniejszymi zmianami.

gdyż nie zawsze świadczą one korzystnie o kliencie, a ich ujawnienie byłoby działaniem na jego niekorzyść. Trzeba również podkreślić, że sprawy tego rodzaju nie zawsze nawet trafiają do organów ścigania czy sądów, a adwokat styka się z nimi przy okazji udzielania porady prawnej. Bardzo często zresztą odpowiednia porada albo zapobiega popełnieniu przestępstwa, albo je przerywa. Działalność adwokatów w takiej sytuacji ma charakter profilaktyczny, co nie niweluje faktu, że wiadomości, w których posiadanie weszli przy okazji udzielania porad, nie powinny być zmarnowane i po ich odpowiednim uporządkowaniu i usystematyzowaniu mogą być użytkowane dla dobra społecznego.

Te przesłanki spowodowały, że Naczelna Rada Adwokacka, uchwalając w dniu 16.X.1976 r. swój program działania², poświęciła cały pkt VI temu właśnie zagadnieniu. Uchwała, wychodząc naprzeciw społecznemu zapotrzebowaniu oraz postulatom środowiska, daje podstawę do działania sygnalizacyjnego adwokaturze. Z konieczności uchwała jest lakoniczna i ramowa — wypełnienie jej odpowiednią treścią będzie zależało od każdego adwokata. Działalność ta została pomyślana w formie zinstytucjonalizowanej. Znaczy to, że każdy adwokat będący w posiadaniu wiadomości ogólnych czy jednostkowych nadających się do sygnalizacji może je przekazać organom samorządu (zespół, rada adwokacka), a ten z kolei prześle je do Prezydium NRA, które po zgromadzeniu, przepracowaniu i wyselekcjonowaniu takich wiadomości opracowuje odpowiednie wystąpienie i przekazuje zainteresowanym organom państwowym. Natomiast nie znaczy to, żeby istniał jakiś obowiązujący bezwzględnie tryb postępowania z zachowaniem drogi służbowej. Odpowiedni sygnał może być przekazany do Prezydium NRA bezpośrednio przez zainteresowanego adwokata lub też kierownika zespołu czy też przez całe zebranie zespołu. W żadnym razie nie należy rozumieć tego tak, że każdy adwokat byłby uprawniony do bezpośredniego zasygnalizowania wprost zainteresowanemu organowi z pominięciem Prezydium NRA. Sygnalizacja przez Prezydium NRA jest tu uzasadniona brakiem istnienia uprawnień ustawowych dla adwokata, natomiast dopuszczalna jest przez wprowadzenie uprawnień samorządowych wewnętrznych — w formie uchwały NRA.

Prezydium NRA podjęło działalność sygnalizacyjną poprzez Komisję Zawodu Adwokata, powołaną w dniu 9.IX.1976 r.³ Komisja ta odbyła już swoje pierwsze posiedzenie w dniu 7.XII.1976 r. i po dyskusji przyjęto na nim tymczasowy tryb działania. Ustalono, że przedmiotem sygnalizacji mogą być sprawy o znaczeniu zasadniczym, dotyczące w zasadzie spraw ogólnych, a czasem nawet spraw jednostkowych.

1. Do spraw o znaczeniu ogólnym należy zaliczyć spostrzeżone w toku pracy pewne niedopracowania czy wręcz sprzeczności legislacyjne. Występując w jakiejś sprawie, trafiamy nieraz na sprzeczność przepisów regulujących te same zagadnienia. Mogą to być sprzeczności zachodzące między przepisami ustawy albo między przepisami ustawy a przepisami wykonawczymi niższego rzędu. Zdarza się, że wykrytych tego rodzaju zawiłości i sprzeczności nie mogą rozwikłać ani biegli, ani uczestnicy procesu. Miotani między szacunkiem dla zasady legalności a zdrowym rozsądkiem i twardymi realiami życia, nie zawsze wiemy, jak postąpić i gdzie prze-

² Skład Komisji Zawodu Adwokata: przewodniczący — adw. Edmund Mazur; członkowie kadencji 1976—1979 („Palestra” nr 12 z 1976 r.).

³ Skład Komisji Zawodu Adwokata: przewodniczący — adw. Edmund Mazur; członkowie — adw. adw.: Witold Antoniewski, Maciej Bednarkiewicz, Tadeusz Białous, Maria Chamska, Alojzy Jeziorski, Eugeniusz Krzewski, Kazimierz Łojewski, Stanisław Przymanowski, Zygmunt Skoczek, Andrzej Szczerbiński, Jacek Wasilewski, Tadeusz de Virion.

kazać swoje spostrzeżenia o ujawnionej a niepożądej społecznie sytuacji. Tego rodzaju sygnał skierowany do Prezydium NRA pozwoli na zajęcie się głębiej takim wypadkiem, na bliższą analizę porównawczą i na opracowanie wystąpienia, które zostanie potem skierowane do Ministra Sprawiedliwości, czy też nawet bezpośrednio do innego zainteresowanego kierownika resortu. Uwagi i sygnały adwokackie mogą być również spożytkowane w samym procesie legislacyjnym, tj. przy tworzeniu prawa. Nie wyczerpuje to całego zagadnienia, gdyż okazuje się nieraz, że pewne niejasności czy niedostatki legislacyjne trzeba uregulować przez wydawanie wytycznych o charakterze interpretacyjnym. Myślę tu o wytycznych Sądu Najwyższego. Nie wyklucza się, że odpowiednio opracowany problem może stanowić podstawę do wystąpienia, które zainicjuje lub spowoduje wydanie przez Sąd Najwyższy wytycznych lub zasady prawnej.⁴

2. Inny charakter — nie mniej zresztą doniosły — mają mieć wystąpienia samorządu w sprawach jednostkowych. Są sprawy, w których adwokat wyczerpał wszystkie dostępne drogi procesowe (nawet wznowienie i prośbę o wniesienie rewizji nadzwyczajnej) i mimo podnoszenia obiektywnie słusznych i zasadnych argumentów nie może uzyskać prawidłowego rozstrzygnięcia. Dlaczego się tak dzieje — wiemy o tym wszyscy i każdy z nas mógłby przytoczyć ze swojej praktyki co najmniej kilka przykładów. Wymiar sprawiedliwości nie jest wolny od ułomności właściwych naturze ludzkiej, rządzi się określonymi zwyczajami wewnętrznymi i podlega wszelkim prawom społecznym. Nikt nie chce, nie zamierza i nie powinien wpływać na organy wymiaru sprawiedliwości, jednakże z drugiej strony nie można pozostać obojętnym na sporadyczne co prawda, ale bądź co bądź błędne rozstrzygnięcia. W takich wypadkach zainteresowany adwokat będzie się mógł zwrócić do Prezydium NRA, które po zbadaniu sprawy (za pośrednictwem wspomnianej Komisji Zawodu Adwokata) może wystąpić do odpowiednich osób lub organów z wnioskiem o usunięcie lub naprawienie błędu. Samorząd adwokacki jest żywotnie zainteresowany w tym, aby autorytet i prestiż organów rozstrzygających spory był wysoki, społecznie uznawany i rzeczywisty. Może on być takim wtedy i tylko wtedy, kiedy każde jego rozstrzygnięcie będzie zrozumiałe i aprobowane jako sprawiedliwe i zgodne z poczuciem sprawiedliwości społecznej.

3. Nie mniej ważne sprawy stojące przed Komisją to gromadzenie spostrzeżeń i uwag o skuteczności działania adwokata oraz jego wpływ na ostateczny wynik sprawy. Przez badanie tych zagadnień można będzie w przyszłości opracować model optymalnej skuteczności działania adwokatery w systemie ochrony prawnej PRL. Jest to najtrudniejsze i najbardziej złożone zadanie, ale najwyższy już czas podjąć pewne badania w tej dziedzinie. Można tu będzie zużytkować dorobek Ośrodka Badawczego Adwokatery, przede wszystkim jednak samorząd liczy w tym względzie na inicjatywę i pomoc poszczególnych adwokatów o zacięciu naukowym i pasji społecznikowskiej.

Tak najogólniej rzecz biorąc, przedstawia się sprawa sygnalizacji, której potrzebę adwokatery odczuwa i chce realizować. Już w tej chwili Komisja Zawodu Adwokata „wzięła na warsztat” zagadnienie składu sądującego po uchyleniu orzeczenia

---

⁴ Nie mogę w tym miejscu pominąć tego, że brak przedstawiciela adwokatery w Komisji Legislacyjnej oraz nieobecność podczas rozstrzygania zasadniczych problemów przez Sąd Najwyższy niewątpliwie pozbawia te organy możliwości wysłuchania głosu współczynnika wymiaru sprawiedliwości o dużym ładunku wiadomości i wielkiej nośności społecznej. Adwokatery wielokrotnie podnosiła to zagadnienie, domagając się reprezentacji, ale jak dotychczas bez skutku. Wydaje się, że ten stan rzeczy nie może być nadal tolerowany i interes społeczny wymaga uwzględnienia postulatów samorządu adwokackiego.

przez II instancję w sprawach cywilnych oraz kwestię objęcia spółdzielczym prawem do lokalu pomieszczeń przynależnych (piwnic, garaży itp.). Te dwa — przykładowo biorąc — problemy zostały zasygnalizowane jako najczęściej wywołujące różne spory i kontrowersje, a nie uregulowane dostatecznie jasno przez przepisy i nie wyjaśnione przez interpretację lub wytyczne, a nawet orzecznictwo. Czy i co z tego wyniknie — zobaczymy. Od nas wszystkich zależy, jaką działalność rozwinie i jaką treść nadamy tym założeniom.

JAN SZACHUŁOWICZ

Z problematyki utraty prawa własności indywidualnych gospodarstw rolnych

Opracowanie przedstawia formy prawne utraty prawa własności na rzecz Państwa indywidualnych gospodarstw rolnych — z wyjątkiem wypadków przekazywania ich Państwu w zamian za rentę i spłaty oraz dziedziczenia przez Państwo. Rozważana problematyka daje odpowiedź na to, kiedy i na jakich warunkach indywidualne gospodarstwa rolne przechodzą na własność Państwa.

1. UWAGI WSTĘPNE

Indywidualne gospodarstwo rolne w naszym systemie społeczno-gospodarczym wiąże się z istniejącą jeszcze przejściową wielosektorowością gospodarki narodowej w dziedzinie rolnictwa. Polityka rolna Państwa zmierza do stopniowego i dobrowolnego przekształcania tego modelu przez coraz większe uspołecznienie indywidualnych gospodarstw rolnych, opierając się na założeniu, że ziemia jest podstawowym środkiem produkcji rolnej oraz że najlepsze jego wykorzystanie może zapewnić tylko wielkoobszarowa uspołeczniiona gospodarka rolna. Wprawdzie na VI Plenum KC PZPR wysoko oceniono udział indywidualnych gospodarstw rolnych w gospodarce żywnościowej kraju i zapewniono dalsze pomyślne warunki rozwoju gospodarstw chłopskich, jednakże należy wciąż mieć na uwadze stale zachodzące zmiany w stosunkach społecznych, które dyktują potrzebę przebudowy ustroju rolnego.

Pomyślne wykonanie zadań rolnictwa zależy w znacznej mierze od pełnego i racjonalnego zagospodarowania ziemi użytkowanej rolniczo. Wyrazem tych dążeń jest m. in. ustawa o przekazywaniu gospodarstw rolnych na własność Państwa za rentę i spłaty pieniężne, która to ustawa z jednej strony wpływa na przekształcenie struktury obszarowej gospodarstw i lepsze wykorzystanie rolnicze gruntów, a z drugiej strony zmierza do zapewnienia rolnikom o zmniejszonej aktywności życiowej odpowiednich środków utrzymania. Również gospodarstwa, które wykazują niski poziom produkcji towarowej i są zadłużone, a ich właściciele nie mają warunków do ich gospodarnego uaktywnienia, mogą być przejęte na rzecz Skarbu Państwa za zaległe należności scalone bądź też mogą być przymusowo wykupione. Poza tym ponieważ rozwój gospodarczy kraju wymaga zajmowania ciągle nowych terenów wykorzystywanych dotychczas rolniczo, przeto zachodzi konieczność nabywania